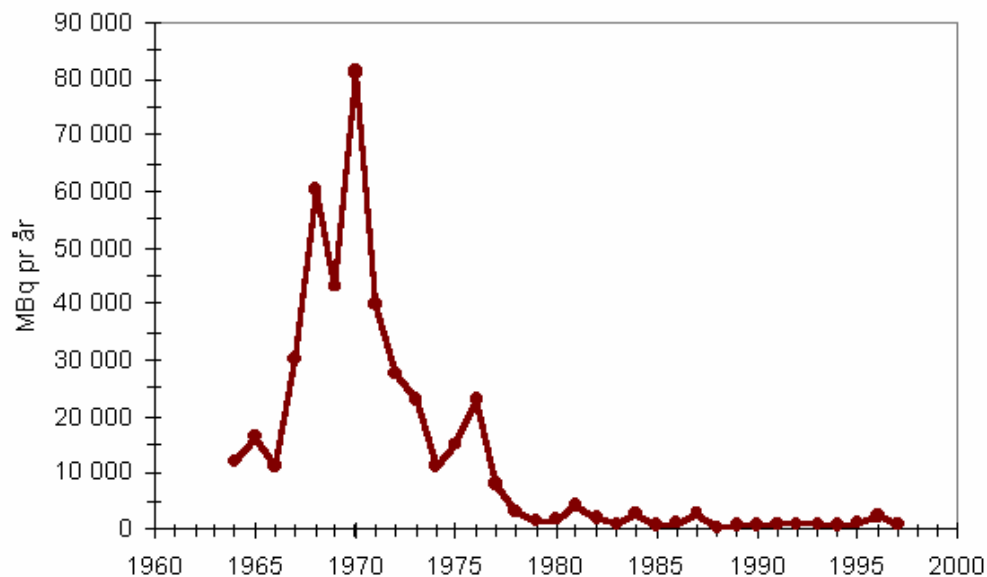

Radioaktive utslipp fra IFE Kjeller til Nitelva

I brev av 28. oktober 1999 ba Sosial - og Helsedepartementet om en redegjørelse fra Statens strålevern, med vurdering av utslipp av radioaktivt avfall fra Institutt for Energiteknikk (IFE) på Kjeller fra opprettelsen i 1948 og frem til nå. Strålevernet har derfor utarbeidet en rapport som bl.a. baserer seg på dokumenter, brev, rapporter fra Strålevernets arkiver tilbake til første halvdel av 1950-tallet. I tillegg er det tatt utgangspunkt i informasjon fra IFE, Skedsmo kommune, Kreftregistret samt forskningssjef ved Det Norske Nobelinstituttet Olav Njølstad (forfatter av boka "Strålende forskning, Institutt for energiteknikk 1948-98").

Utslipp fra Institutt for atomenergi (IFA, senere IFE) er ikke dokumentert i rapporter før 1964, ettersom IFA ikke fikk sin første formelle utslippstillatelse før høsten 1963. Den var gitt av Departementet for Industri og Håndverk. En ny tillatelse ble gitt av Statens institutt for strålehygiene under Sosial- og Helsedepartementet i 1984 hjemlet i forskrift av 23. januar 1976 til Røntgenloven. Denne tillatelsen var basert på grenseverdien for

stråledoser til befolkningen, og innebar en strengere begrensning av utslippene. Utslippstillatelsen ble sist gang gitt i 1992 med enda strengere vilkår enn tidligere, også denne gang av Statens institutt for strålehygiene. Et av vilkårene for den gjeldende utslippstillatelsen (vilkår 5) er at endringer i forutsetningene for beregning av utslippsgrenser tas opp med Statens institutt for strålehygiene (nå Statens Strålevern) for godkjenning.

Figur 1 Oversikt over utslipp i perioden 1962 til 1997 fra Institutt for Energiteknikk på Kjeller

Som et vilkår for utslippstillatelsen fra 1992 er IFE pålagt å gjennomføre et kontrollprogram av radioaktivitet i vann, sedimenter, vannplanter og fisk etter et fast program.

IFE rapporterer årlig sitt utslipp av radioaktive stoffer og overvåkningsmålinger til bl.a. Statens Strålevern. De største utslippene av radioaktive stoffer som gir alfa-stråling, deriblant plutonium, foregikk i perioden 1968-1970, og det er disse utslippene en antar er kilden til de mest forurensede sedimentene i Nitelva i dag. De årlige rapportene etter 1974 viste forholdsvis lave verdier av plutonium i området rundt utslippsledningene, inntil i 1996, da det ble tatt prøver fra dypere lag av sedimentene. Rapporten fra november 1997 viser konsentrasjoner opp mot 900 kBq/kg. IFE har nå på spørsmål fra Strålevernet gitt opplysninger om at dobbelt så høye verdier (2040 kBq/kg) også ble målt, men ikke rapportert til myndighetene. Det mest forurensede området finnes i umiddelbar nærhet av utslippsledningens utløp, ca 30 meter nord for Nybrua i Lillestrøm sentrum.

7. oktober 1999 deltok Strålevernet på IFEs prøvetaking av sedimenter i Nitelva. Strålevernet ble da informert om at de forurensede sedimentene ligger tørrlagt deler av året. Det er Strålevernets oppfatning at IFE, gjennom å utelate å melde fra om at utslippspunktet i Nitelva ligger tørrlagt deler av året, har brutt vilkår 5 i utslippstillatelsen fra 1992. En tørrlagging av området der utslippet foregår, innebærer at grunnlaget for beregningene av tillatte utslippsmengder basert på gitte årlige dosegrenser, er blitt endret. Dette medfører at grunnlaget for nåværende utslippspraksis må endres, og må vurderes i forbindelse med ny utslippsøknad. Statens Strålevern må dessuten intensivere tilsynet og overvåkingen av utslipp fra IFE.

Det er fortsatt uklareheter når det gjelder tidligere tiders utslipp. I lys av de nye opplysningene om at det aktuelle området ligger tørrlagt i deler av året, har Strålevernet bedt IFE om en utredning innen 1. februar 2000. Statens Strålevern anbefaler at IFE fjerner de mest forurensede sedimentene i Nitelva. Vurderinger av mulige konsekvenser for miljø og mennesker ved gjennomføring av tiltaket, må gjøres i forkant, og Strålevernet har bedt IFE utrede dette.

Området bør ikke ligge over vann før de forurensede sedimentene er fjernet. Hvis området likevel igjen blir

liggende tørrlagt, må det sperres av slik at en begrenser adkomsten.

Eventuelle forhøyede stråledoser har med all sannsynlighet affisert et meget begrenset antall personer.

Det bør i alle tilfelle legges opp til en direkte oppfølging når det gjelder det begrensede antall personer som bor i nærheten av de forurensede områdene. Slik oppfølging bør planlegges i samarbeid mellom kommunehelsetjenesten, befolkningen og Strålevernet.

Figur 2 Oversikt over utslippsledningen fra IFE til Nitelva og den tidligere kloakkledningen

Rapporten i sin helhet kan bestilles hos Statens strålevern eller kan leses på Strålevernets internettside: <http://www.nrpa.no>